

Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky
Research Centre for Competitiveness of Czech Economy

WORKING PAPER č. 12/2007

**Regulace a deregulace v Polsku
a ve Slovenské republice
v období 1990–2006**

Veronika Bachanová

Červenec 2007

Řada studií Working Papers Centra výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky je vydávána s podporou projektu MŠMT výzkumná centra 1M0524.

ISSN 1801-4496

Vedoucí: prof. Ing. Antonín Slaný, CSc., Lipová 41a, 602 00 Brno,
e-mail: slany@econ.muni.cz, tel.: +420 549491111

REGULACE A DEREGULACE V POLSKU A VE SLOVENSKÉ REPUBLICĚ V OBDOBÍ 1990–2006

Abstract:

The main goal of this paper is to analyze the regulation and deregulation development in Poland and the Slovak Republic in the period 1990–2006, capture development of the main trends in this area and evolution of regulation volume as well as its quality. Apart from that, it focuses on influence of the volume of regulation and regulatory quality on Polish and Slovak competitiveness, i.e. the ability of these economies to achieve sustainable economic growth in the terms of internal and external balance.

Abstrakt:

Cílem studie je analýza vývoje regulace a deregulace v Polsku a na Slovensku v období let 1990–2006, postihnutí hlavních vývojových trendů v této oblasti a analýza vývoje jak celkové výše regulace, tak její kvality. Dále zhodnocení vlivu regulace na konkurenční schopnost obou ekonomik, tedy schopnost polské a slovenské ekonomiky dosahovat dlouhodobě udržitelného ekonomického růstu a zvyšovat ekonomickou úroveň v podmínkách vnitřní a vnější rovnováhy.

Recenzoval:

prof. Ing. Pavel Ondrčka, CSc.

ÚVOD

Tato studie vychází z poznání, že mezi kvalitou regulace a konkurenční schopnosti ekonomiky existuje úzká vazba. Z pohledu nové institucionální ekonomie, politické ekonomie regulace, teorie veřejné volby či konstituční ekonomie je výše a především kvalita uplatňovaných regulačních opatření jednou z determinant dlouhodobé růstové výkonnosti země, kterou lze v nejširším slova smyslu ztotožnit s konkurenční schopností.

Vzhledem k tomu, že pod pojmem regulace si lze představit celou řadu opatření, je na místě tento pojem nejdříve řádně vymezit. Na regulaci lze pohlížet různě široce. Regulace je převážně spojována s činností vlády, i když ani tato vlastnost není pravidlem. Podrobné vymezení pojmu obsahuje box 1.

Box č. 1: Vymezení pojmu regulace

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) definuje regulaci jako soubor rozmanitých nástrojů, pomocí nichž vláda uvaluje požadavky na podniky a obyvatele. (OECD, 1997, s. 6) V tomto pojetí lze pod pojem regulace zahrnout veškeré kroky podnikané vládou. S ještě širším pojetím regulace pracují Braithwaite a Drahos, kteří ztotožňují regulaci s normami, standardy, principy a pravidly, které řídí vzájemné vztahy a jejich vynucení. Regulace zde není omezena pouze na činnost vlády, ale jsou jí nazývány všechny formální a neformální instituce, tedy i kultura, zvyklosti, náboženství atd. (Braithwaite – Drahos, 2000, s. 10)

Podle cíle regulace bývá rozlišována regulace ekonomická a sociální.¹ Ekonomická regulace je zaměřena na přímé ovlivňování podmínek v určitých odvětvích. Tento typ regulace je spojen s regulací monopolů a oblastí poskytování veřejných statků či spíše statků veřejného zájmu. Sociální regulace je historicky mladší. Zahrnuje aktivity vlády orientované na ochranu zdraví, bezpečnosti a zájmů pracujících, spotřebitelů a občanů. Můžeme se ovšem setkat i s tím, že k ekonomické a sociální regulaci bývá přidáván typ třetí a to regulace administrativní.² Administrativní regulace zahrnuje veškeré administrativní procedury, díky nimž vláda shromažďuje informace a zasahuje do individuálního rozhodování jednotlivců. Jedná se o veškerou administrativu, kterou musí firmy vykonávat, aby splňovaly požadavky vlády.

V dalším textu je vycházeno z definice OCED, pojem je ovšem ještě dále zúžen. Modifikovány jsou i druhy regulace. Regulací jsou

¹ Toto rozdělení užívá Samuelson, P. A. – Nordhaus, W. D. (1995), s. 586 nebo Hutter, B. (1997), s.7.

² Např. OECD (1997), s. 6.

rozuměny ty aktivity vlády, jejichž cílem je ovlivnit chování ekonomických subjektů, a které přímo zasahují do činnosti podniků.

Rozlišována je ekonomická regulace a regulace podnikatelského prostředí. Do ekonomické regulace spadají opatření podporující konkurenční prostředí v zemi, regulace monopolů, cenová regulace, přímé zasahování státu do činnosti jednotlivých podniků a regulace zahraničního obchodu. Do skupiny regulace podnikatelského prostředí jsou potom zahrnuta veškerá opatření, která kladou určité administrativní, finanční či časové nároky na podniky, tedy i veškerá opatření sociální regulace. Ve skutečnosti jsou oba druhy regulace úzce propojeny. Např. regulace zahraničního obchodu spadá jak do ekonomické regulace, tak do regulace podnikatelského prostředí. V rámci ekonomické regulace je ovšem zkoumána míra ochrany domácích výrobců (cla, kvóty, neviditelné překážky obchodu), v rámci regulace podnikatelského prostředí je potom prioritně zkoumána časová a finanční náročnost realizace zahraničního obchodu z pohledu podnikatele.

V současné době je regulovaná celá řada lidských aktivit. Z hlediska konkurenční schopnosti jak jednotlivých podniků, tak ekonomiky jako celku je velmi důležitá jak míra celkové regulace, tak její kvalita.

V případě regulace platí, že rozhodování o alokaci vzácných zdrojů by mělo být ponecháno na svobodném rozhodnutí jednotlivých ekonomických subjektů. Stát by měl do tohoto procesu zasahovat jen tam, kde trh selhává (v případě veřejných statků, externalit, monopolu, nedokonalých informací) a usilovat o korekci těchto selhání. Nezastupitelná je potom role státu při tvorbě mantinelů pro chování ekonomických subjektů a dohlížení na dodržování existující regulace.

Nutno si uvědomit, že dodržování a respektování všech regulatorních opatření může být ve skutečnosti spojeno s nemalými náklady ze strany podnikatele a může i výrazně omezovat pružnost reakce podnikatele na změny v poptávce. Vyřizování různých povolení, licencí, dodržování norem atd. je spojeno s určitou časovou prodlevou a také náklady (ať již se jedná o různé druhy poplatků či mzdové náklady zaměstnanců, kteří tyto úkony vykonávají). V úvahu je dále nutno brát fakt, že regulace je spojena s problémem získávání renty („rent-seeking“), problémem zastoupení (principal agency-problem), morálního hazardu, vede k růstu transakčních nákladů a nižší ekonomické efektivnosti. Vyšší náklady firem se tak díky růstu transakčních nákladů promítají do vyšších cen produkce. Růst cenové hladiny nepodložený vyšší produktivitou práce tak v mezinárodním měřítku vede k nižší konkurenční schopnosti domácích podniků. V případě, že je uplatňována regulace podnikatelského prostředí v domácí zemi „dražší“ než v zahraničí, vytváří tento fakt jakousi konkurenční nevýhodu domácích podniků a podryvá ekonomický růst této země.

Rozsah a zejména kvalita uplatňované regulace tak hraje významnou roli a je jednou z determinant konkurenční schopnosti ekonomiky. Uplatňovaná regulace by měla být jednoznačná a stálá, její dodržování by nemělo být finančně a časově náročné. Role a kompetence regulátora by měly být jasně vymezeny tak, aby bylo zamezeno zneužití regulace k získávání osobního prospěchu jak regulátora, tak regulovaných.³

Studie se zabývá analýzou výše a kvality regulace v Polsku a na Slovensku v období 1990–2006. Jejím cílem je postihnout hlavní vývojových trendů v oblasti regulace a zhodnocení vlivu výše a kvality regulace na konkurenční schopnost polské a slovenské ekonomiky.

Práce je rozčleněna do dvou částí. První je věnována polské ekonomice, druhá část práce ekonomice slovenské. Obě části práce kopírují tutéž strukturu. V úvodu každé části je popsána situace v oblasti regulace na počátku 90. let. Na tuto kapitolu navazuje kapitola, která postihuje hlavní vývojové trendy v oblasti regulace v období 1990–2006. Zde je pozornost věnována nejdříve oblasti ekonomické regulace, následně je popisován vývoj v oblasti regulace podnikatelského prostředí. V závěru druhé kapitoly je zhodnocen vývoj výše a kvality regulace ve vazbě na konkurenční schopnost země. V závěru celé práce je potom popsán současný stav regulace vybrané ekonomiky a jsou shrnuty hlavní vývojové trendy v této oblasti.

³ Blíže ke vztahu mezi regulací a konkurenceschopností např. Bachanová (2006).

1. POLSKO

1.1. Situace na počátku 90. let

Polsko, stejně jako ostatní země Visegrádské čtyřky (V4), bylo až do konce osmdesátých let 20. století centrálně plánovanou ekonomikou. Na konci roku 1989 přijala nově zvolená demokratická polská vláda plán ekonomických reforem, jejichž cílem byla přeměna polské ekonomiky na tržní. Plán ekonomických reforem, také často označován jako „Balcerowiczův plán“, byl založen na ekonomické stabilizaci, celkové liberalizaci a realizaci strukturálních reforem v podobě demonopolizace a privatizace.

Nutno poznamenat, že Polsko podniklo jisté reformní kroky již v 50., 70. a 80. letech minulého století. Cílem těchto bylo zmírnit nedokonalosti centrálně plánovaného hospodářství. Nejvýraznější změny přinesly reformy z 80. let. V roce 1981 byl přijat zákon o podnikání, který přenesl větší rozhodovací pravomoci na podniky. Vedení podniků již nebylo dosazováno shora, ale bylo voleno zaměstnanci. Takto zvolené vedení potom rozhodovalo o objemu produkce a celkovém zaměření a strategii podniku. Legalizováno bylo také drobné soukromé podnikání (Crane, 1991).

V letech 1988–1989 uskutečnila polská vláda další balíček reforem („Rakowského reformy“), který celkově měnil podobu tehdejšího systému centrálního plánování a vnášel do systému významné tržní prvky. Státní plánování bylo omezeno na vytváření mantinelů pro působení ekonomických subjektů. Státní plánovací komise, která předtím utvářela hospodářskou politiku, byla transformována na centrální plánovací kancelář. Ta nově plnila pouze funkci dohledu nad fungováním hospodářství. Uzákoněna byla také možnost svobodně podnikat a došlo ke zrovnoprávnění podniků všech právních forem (státních a soukromých) a odstranění stropu na počet pracovníků zaměstnaných v soukromém sektoru. Reformy dále liberalizovaly zahraniční obchod (až na výjimky týkajících se strategických odvětví) a kapitálové toky. Zřízena byla dvoustupňová bankovní soustava s nezávislou centrální bankou. Došlo také k uvolnění některých cen. V roce 1988 stát reguloval ceny řádově 31 % celkového obchodu. (Wang, 1991)

Na konci 80. let bylo Polsko jakýmsi hybridem mezi centrálně plánovanou ekonomikou a ekonomikou tržní s přetrvávajícími neduhy obou systémů. Cílem reforem realizovaných na počátku 90. let 20. století bylo vytvoření tržní ekonomiky postavené na demokratickém základě. Reformy se nesly v duchu celkové stabilizace ekonomiky, liberalizace a privatizace (OECD, 2001). Zatímco v roce 1989 soukromý sektor produkoval 28 % hrubého domácího produktu, v roce 1990 31 % a v roce 1991 bylo 42 % hrubého domácího produktu vyprodukováno soukromým sektorem (Borish – Noel, 1996, s. 100).

1.2. Analýza kvality regulace v období 1990-2006

Samotnou podstatou transformace hospodářství z centrálně plánovaného na tržní je změna v koordinaci, kdy koordinace plánem je nahrazena koordinací tržní. Nezbytné je ovšem zachování i určité dávky regulace. Předpokladem efektivního fungování tržní koordinace je vytvoření odpovídajícího legislativního a regulačního rámce, který upravuje chování ekonomických subjektů. Stát si také ponechává pravomoci a zasahuje v oblastech, kde trh selhává.

Následující kapitola je zaměřena na vývoj regulace v období 1990-2006. První část kapitoly je věnována regulaci ekonomické, druhá část vývoji regulace podnikového prostředí. Konečně závěrečná část kapitoly je orientovaná na analýzu vývoje celkové kvality regulace, identifikaci příčin tohoto vývoje a posouzení dopadu vývoje v kvalitě regulace na konkurenční schopnost polské ekonomiky.

1.2.1 Ekonomická regulace

Tato část práce je věnována analýze vývoje ekonomické regulace v období 1990-2006. V rámci ekonomické regulace je v kapitole zkoumána regulace cenová, legislativa podporující konkurenční prostředí, regulace monopolu, přímé zasahování státu do činnosti jednotlivých podniků (existence státních podniků, majetkové podíly státu v soukromých společnostech, podíl státu na řízení podniků atd.) a regulace zahraničního obchodu.

Počátek 90. let se v Polsku nesl ve znamení celkové liberalizace hospodářství. Ekonomická transformace byla založena na šokové terapii a opírala se o rychlou cenovou liberalizaci, privatizaci, liberalizaci zahraničního obchodu a ekonomickou stabilizaci.

Od ledna 1990 byly téměř všechny ceny uvolněny a utvářely se na trhu na základě interakce nabídky a poptávky. Tabulka č. 1 zachycuje vývoj počtu regulovaných cen z koše 15 komodit v období 1989–2006. Z tabulky je zřejmé, že zatímco v roce 1989 cenové regulaci podléhalo 10 z 15 komodit, v roce 1990 již jen 4 komodity a o rok později jen 3 komodity z 15.

Tabulka č. 1: Počet regulovaných cen z koše 15 komodit v Polsku

	1989	1990	1991-94	1995-97	1998-06
Počet regulovaných cen z koše 15 komodit *	10	4	3	2	1

Poznámka: *) Koš se skládá z mouky, chleba, mléka, benzínu, bavlněné látky, bot, papíru, aut, televize, cementu, oceli, uhlí, dřeva, nájmu a vnitřní autobusové dopravy.

Zdroj: EBRD (2006): Transition Report 2006

Dle údajů Evropské banky pro obnovu a rozvoj bylo v roce 1990 regulováno již jen 11 % spotřebního koše. Regulovány zůstaly ceny

veřejných statků, přirozených monopolů či sociálně citlivých komodit. V roce 1990 tak cenové regulaci podléhaly ceny uhlí, energie, tepla, vody, nájemného a dopravy (EBRD, 2006). Tento stav přetrvával s mírnými výkyvy až do roku 1999. K další výraznější deregulaci došlo od roku 2000. V roce 2000 činil podíl regulovaných komodit ve spotřebitelském koši již jen 2,6 %, od roku 2002 pokles podíl na 1 % spotřebního koše. Hlavním motorem deregulační vlny z roku 2000 byly zejména přípravy Polska na vstup do Evropské unie. Postupně byla deregulována oblast síťových odvětví. Nejvýraznější kroky byly podniknuty v oblasti energetiky, kde došlo k oddělení distribuce od výroby, kdy regulovány zůstaly jen ceny distribuce. Ke změnám došlo ovšem i v oblasti telekomunikací.

Od počátku 90. let byly vytvářeny podmínky pro nastolení konkurenčního prostředí, které by stimulovalo efektivní alokaci zdrojů. V roce 1990 vstoupil v platnost zákon proti monopolním praktikám (Law to Counteract Monopolistic Practices), který vymezil a postihoval širokou škálu praktik narušujících konkurenci, jako např. kartelové dohody o ceně, množství, podmínkách prodeje, fúze s cílem získat tržní převahu, dumping atd. Byl zřízen antimonopolní úřad, jehož úkolem byl dozor nad kvalitou konkurenčního prostředí, postihování chování narušujícího soutěž a schvalování převzetí podniků či fúzí (Wang, 1991). V roce 1993 byl přijat dále zákon proti nekalé konkurenci jehož cílem bylo chránit jednotlivé soutěžitele a zájmy spotřebitelů.

Antimonopolní zákon byl v průběhu 90. let mnohokrát novelizován, V roce 1996 potom k nahrazení antimonopolního úřadu Úřadem na ochranu konkurence a spotřebitelů. Starý konkurenční zákon byl nakonec v roce 2000 nahrazen novým, který byl plně slučitelný s právem Evropských společenství. Nový konkurenční zákon vstoupil v platnost v roce 2001. Dohled nad konkurenčním prostředím zůstal v kompetenci Úřadu na ochranu konkurence a spotřebitele. Proti rozhodnutí tohoto orgánu se bylo možno odvolat u nezávislého antimonopolního soudu (OECD, 2001).

Postupně také docházelo ke snížení podílu státu v hospodářství. Od počátku 90. let probíhal proces privatizace, v jehož rámci byl státní majetek převáděn do soukromých rukou. Dle údajů polského ministerstva pro privatizaci bylo v Polsku v roce 1990 registrováno 8441 státních podniků, z nich bylo na konci ledna 1995 již více než 3200 v soukromých rukou. V období 1990-1995 tedy bylo do soukromých rukou převedeno kolem 40 % státních podniků. Privatizace byla realizována prostřednictvím prodeje malých a středních firem zaměstnancům a přímých prodejů velkých podniků vedení firmy, zaměstnancům či zahraničním investorům. Řada neživotaschopných firem přešla do likvidace (Borish – Noel, 1996).

V roce 1996 soukromý sektor produkoval 60 % vytvořeného výstupu, poměr stále rostl a od roku 2002 již soukromý sektor vytvářel 75 % HDP (World Bank, 2006b). Vývoj podílu soukromého sektoru na vytvořeném HDP zachycuje tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Podíl soukromého sektoru na HDP v Polsku (%)

	1989	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002 - 2006
<i>Soukromý sektor</i>	28	31	47	58	60	65	70	75
<i>Veřejný sektor</i>	72	69	53	42	40	35	30	25

Poznámka: Data zachycují výstup oficiální ekonomiky

Zdroj: Borish – Noel (1996): Private Sector Development During Transition – The Visegrad Countries, s. 100, World Bank (2006b): Private Sector Development

Od roku 1990 probíhala také liberalizace zahraničního obchodu. Po zrušení státního monopolu na provádění zahraničního obchodu došlo k rychlému omezení překážek obchodu a posunu od systému kvót k regulaci prostřednictvím cel. V roce 1990 byla cla aplikována na cca 4500 komodit a průměrný celní tarif činil 15,5 %. O rok později cla uvalená na dovoz poklesla v průměru na 12,2 % (World Bank, 2006c). K výraznějším změnám regulace zahraničního obchodu došlo v roce 1993. Celní zatížení bylo přesunuto od dovozu materiálu a meziproduktů k dovozu hotových výrobků. Cílem opatření byla podpora domácí výroby. Průměrný celní tarif v tomto roce dosáhl hodnoty 8,5 %.

V roce 1994 vstoupila v platnost asociační dohoda, kterou Polsko podepsalo s Evropskou unií. Tento krok na jednu stranu přinesl další snížení celního zatížení dopadajícího na polské exporty směřující do zemí EU, na druhou stranu rovněž i závazek Polska k dalšímu snižování překážek dovozu. V roce 1995 se Polsko stalo členem WTO a o rok později OECD. To s sebou neslo závazek dalšího snižování překážek obchodu a liberalizace kapitálových toků. V roce 1999 činil průměrný celní tarif 5,2 %.⁴ V roce 2003 dosáhl 4,3 %. V roce 2004 se Polsko stalo členem Evropské unie. Od tohoto roku spadla zahraničně-obchodní politika Polska do režimu společné zahraničně-obchodní politiky. Na obchod se zeměmi vně EU je uplatňován společný celní sazebník, obchod uvnitř EU je více méně liberalizován (výjimkou zůstává obchod se zemědělskými produkty).⁵

Vývoj celních tarifů uplatňovaných na dovoz v období 1989–2003 přehledně zachycuje tabulka č. 3.

⁴ Vážený průměrný celní tarif na dovoz potom 3,3 %, dovoz zemědělských produktů byl zatížen průměrně clem 15,8 %, průmyslové produkty potom clem 2,2 % (WTO, 2000).

⁵ Podrobněji např. OECD (2002), Borish – Noel (1996) nebo EBRD (2006).

Tabulka č. 3: Nevážený celní tarif uplatňovaný na import v Polsku (v %)

	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003
<i>Průměrné dovozní clo*</i>	18,3	12,2	8,5	8,0	9,8	5,2	4,3	4,3

Poznámka: *) průměrné clo je vypočítáno jako prostý průměr sazeb závislých na hodnotě, které jsou aplikovány na dovážené produkty.

Zdroj: World Bank (2006c): Trade Databases

Průměrný vážený celní tarif na dovoz v roce 2005 dosahoval v zemích EU a tedy i v Polsku 1,7 % (Heritage Foundation, 2007). Tento údaj je díky rozdílné metodologii výpočtu s údaji pocházející z databáze Světové banky nesrovnatelný. I tento údaj ovšem vypovídá o klesajícím tarifním zatížení dovozu. Dle údajů Světové banky dosahoval v roce 1999 vážený celní tarif 3,3 %. V období 1999–2005 tedy vážený celní tarif poklesl o 1,6 p.b. Vyššími cly je trvale zatížen dovoz zemědělských produktů.

Od počátku 90. let došlo v Polsku k výrazné transformaci role státu v hospodářství. Stát již neurčoval co, jak, pro koho a za kolik vyrábět. Jeho role byla omezena na vytváření vhodného rámce pro chování jednotlivých ekonomických subjektů. Významná zůstala role státu zejména v oblastech tzv. tržních selhání. Výrazná míra regulace byla zachována v oblasti administrativních monopolů. Tato oblast byla v Polsku deregulována jen velmi pomalu. V oblasti energetiky, telekomunikací, poštovních služeb, vodního hospodářství a dopravy (letecká, lodní a železniční doprava) dlouhou dobu přetrvávaly státní podniky s dominantním postavením. Pomalá liberalizace a privatizace v těchto oblastech byla způsobena hlavně politickou neshodou.

V oblasti energetiky a zejména pak těžby uhlí lze pomalý pokrok přičítat obavám vlády z vysoké nezaměstnanosti, která by doprovázela nevyhnutelnou restrukturalizaci. V oblasti jak elektřiny, tak plynu začalo k výraznějšímu posunu směrem k liberalizaci docházet až s přijetím nového energetického zákona v roce 1997. Do té doby byla oblast energetiky monopolní, podléhala silné regulaci, kdy ceny byly stanovovány administrativně na základě odhadovaných nákladů. Nižší ceny pro drobné spotřebitele byly dotovány z vyšších cen energie stanovených pro velké odběratele. Zákon z roku 1997 vytvořil podmínky pro deregulaci trhu s energií. Postupně došlo k rozbití vertikálního monopolu výroby (uchovávání), přeměny a distribuce energie. Cenová regulace byla omezena pouze na oblast distribuce jako síťového odvětví.

V oblasti distribuce byly uděleny licence drobným distributorským společnostem a všichni koneční spotřebitelé dostali s účinností od 1.1.2007 možnost volby dodavatele energie. Došlo také k odstranění křížových dotací. Zároveň byl zřízen Energetický regulační úřad (ERA), jehož úkolem bylo dohlížet na situaci v oblasti energetiky. Ceny

energie podléhají regulaci jen pokud jde o monopolní aktivity. Privatizace společností vyrábějících energii zůstává v současné době stále nedokončena.

Pomalý byl pokrok i v oblasti telekomunikací. Liberalizace byla započata v roce 1990 přijetím telekomunikačního zákona a vytvořením telekomunikační společnosti (TPSA). TPSA měla monopolní postavení na trhu a cílem byla její privatizace. Tato byla ovšem skutečně zahájena až v roce 1998. Liberalizace místních hovorů byla zahájena v roce 1992 a v roce 1994 byly uděleny licence drobným firmám, které poskytovaly telekomunikační služby na lokální úrovni. V roce 1995 byly uděleny licence vybraným firmám provozujícím mobilní telekomunikační síť. Tento krok znamenal faktické zrušení monopolu do té doby monopolní státní polské telekomunikační společnosti (TPSA). K dalším liberalizačním krokům došlo v roce 2000 s přijetím nového telekomunikačního zákona. Zákon ustanovil nezávislého regulátora, kterým se stal Telekomunikační regulační úřad (URT), zjednodušil podmínky vstupu do odvětví a s účinností od ledna 2003 zrušil omezení pro zahraniční operátory. Od roku 2003 si jednotlivci mohli volně volit konkrétního operátora. Telekomunikační regulační úřad byl v roce 2002 v rámci racionalizace veřejné správy narazen Úřadem telekomunikační a poštovní regulace (URTIP). V roce 2004 byl přijat nový telekomunikační zákon, jehož hlavním cílem bylo harmonizovat polskou legislativu s právem Evropských společenství.

Tabulka č. 4 zachycuje pokrok Polska v liberalizaci hospodářství a zavádění tržně konformní regulace. Vyšší hodnota značí vyšší pokrok dosažený v dané oblasti. Hodnota 4 potom situaci, kdy je regulace v dané oblasti srovnatelná se standardem dosahovaným ve vyspělých tržních ekonomikách.

Ze zprávy Evropské banky pro obnovu a rozvoj vyplývá, že zatímco v oblasti liberalizace cen, liberalizace zahraničního obchodu či malé privatizace byl učiněn po roce 1990 skutečně rychlý pokrok a již v roce 1993 byla regulace v těchto oblastech srovnatelná s úrovní vyspělých evropských tržních ekonomik, v jiných oblastech byl pokrok velmi pozvolný. Do současné doby není dokončen proces velké privatizace, úroveň vyspělých tržních ekonomik stejně tak dosud nedosahuje regulace finančního trhu ani politika hospodářské soutěže. Kvalita regulace a úroveň liberalizace zaostává i v oblasti přirozených monopolů (zvláště pak v oblasti energetiky, vodního hospodářství a dopravy).

Tabulka č. 4: Vývoj ukazatelů transformace v období 1989–2006

	Velká privatizace	Malá privatizace	Restrukturalizace podniků	Cenová liberalizace	Politika hospodářské soutěže	Bankovní reforma a lib. úrokových sazeb	Finanční trh	Liberalizace obchodu a směného kurzu	Telekomunikace	Dráhy	Energie	Cesty	Vodní a odpadové hospodářství
1989	1,00	2,00	1,00	2,33	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	-	1,00	1,00	1,00
1990	2,00	3,00	2,00	3,67	2,00	2,00	1,00	3,00	2,33	-	2,33	1,00	1,67
1991	2,00	3,00	2,00	3,67	2,00	2,00	2,00	3,00	2,33	-	2,33	2,00	2,00
1992	2,00	4,00	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,33	-	2,33	2,00	2,00
1993	2,00	4,00	3,00	4,00	2,67	3,00	2,00	4,00	2,33	-	2,33	2,00	2,33
1994	3,00	4,00	3,00	4,00	2,67	3,00	2,00	4,00	2,33	-	2,33	2,00	2,33
1995	3,00	4,00	3,00	4,00	2,67	3,00	3,00	4,00	2,67	-	2,33	2,67	2,33
1996	3,00	4,33	3,00	4,00	2,67	3,00	3,00	4,33	3,00	-	2,67	2,67	2,33
1997	3,33	4,33	3,00	4,00	2,67	3,00	3,33	4,33	3,00	-	3,00	2,67	3,00
1998	3,33	4,33	3,00	4,33	2,67	3,33	3,33	4,33	3,33	3,33	3,00	3,00	3,00
1999	3,33	4,33	3,00	4,33	2,67	3,33	3,33	4,33	3,33	3,33	3,00	3,33	3,00
2000	3,33	4,33	3,00	4,33	2,67	3,33	3,67	4,33	4,00	4,00	3,00	3,33	3,00
2001	3,33	4,33	3,33	4,33	3,00	3,33	3,67	4,33	4,00	4,00	3,00	3,33	3,33
2002	3,33	4,33	3,33	4,33	3,00	3,33	3,67	4,33	4,00	4,00	3,33	3,33	3,33
2003	3,33	4,33	3,33	4,33	3,00	3,33	3,67	4,33	4,00	4,00	3,33	3,00	3,33
2004	3,33	4,33	3,33	4,33	3,00	3,33	3,67	4,33	4,00	4,00	3,33	3,00	3,33
2005	3,33	4,33	3,67	4,33	3,00	3,67	3,67	4,33	4,00	4,00	3,33	3,00	3,33
2006	3,33	4,33	3,67	4,33	3,00	3,67	3,67	4,33	4,00	4,00	3,33	3,00	3,33

Zdroj: EBRD (2006): Transition Report 2006

1.2.2 Regulace podnikatelského prostředí

Klíčovou roli při posuzování vlivu regulace na celkovou konkurenční schopnost země hraje kvalita regulace podnikatelského prostředí. Výše a především kvalita veškerých uplatňovaných regulačních opatření, která přímo ovlivňují činnost jednotlivých podniků, je jednou z determinant jejich konkurenční schopnosti a potažmo i konkurenční schopnosti ekonomiky jako celku.

Určitá míra regulace je bezpochyby žádoucí. Z pohledu podniků hraje velkou roli celková finanční a časová náročnost uplatňovaných regulačních opatření. Čím jednodušší a jednoznačnější je legislativa, jednodušší a kratší procedury spojené s dodržování jednotlivých regulačních opatření a levnější zajištění dodržování všech regulací, tím nižší jsou náklady firem spojené s existující těchto regulací, rychlejší je jejich reakce na tržní změny a efektivnější alokace zdrojů.

Předmětem této kapitoly je zkoumání možnosti firmy rychle vstoupit či vystoupit z odvětví, najmout nebo propustit zaměstnance či u stávajících zaměstnanců využít práce přesčas. Analyzována je dále složitost vystavení skladu, možnost firem realizovat zahraniční obchod, získat úvěr, míra daňového zatížení či náročnost vymáhání plnění smluv.

Soukromé podnikání v Polsku bylo na počátku 90. let legislativně upraveno a povoleno zákonem o svobodě podnikání (Act on Freedom of Economic Activity) z prosince roku 1988. Zákon zavedl svobodu podnikání a stanovil podmínky, které je nutno splnit pro podnikání ve vybraných oborech. V roce 1990 byla potom v Polsku přijata novela obchodního zákona. Původní úprava pocházela z roku 1934 a neodpovídala novým podmínkám. Cílem novely bylo vytvořit vhodný legislativní rámec pro chování podnikatelských subjektů. Obchodní zákon nově upravil podmínky pro podnikání, stanovil formy podniků, minimální kapitál, proceduru založení, oblast plnění a vymáhání smluv atd. Nicméně i novela zákona měla řadu slabin. Nedostatečně upraven byl zejména institut vymáhání plnění smluv. Celá procedura byla velmi nákladná a zdlouhavá a kapacita soudů nestačila zajistit rychlé řešení soudních sporů. K výraznějším úpravám obchodního zákona došlo v roce 2001, kdy Polsko přijalo nový obchodní zákon. Nová právní úprava vycházela z principů a doporučení OECD a zajišťovala sladění polského práva s právem Evropských společenství. Zákon mimo jiné přinesl i zjednodušení změny statutu společnosti, odstranil akcie s vícenásobným hlasovacím právem, zavedl akcie bez hlasovacího práva, zvýšil pravomoci dozorčí rady a posílil práva minoritních akcionářů. V roce 2001 vstoupil v platnost také nový zákon o svobodě podnikání; tento byl v roce 2004 ovšem nahrazen opět zákonem novým. Cílem nového zákona bylo usnadnění procedury založení a zrušení podniku. Zákon vytvořil základ pro možnost podání elektronických žádostí, zjednodušil a standardizoval žádosti o registraci společnosti a omezil počet oblastí, kde je podnikání povoleno na základě udělení koncese. Zaveden byl také status malé a střední společnosti a definována tzv. mikro-společnost. Důvodem zavedení statutu bylo jednodušší čerpání prostředků ze strukturálních fondů Evropských společenství.

V roce 1991 byla na podkladě zákona z roku 1934 přijata také nová právní úprava likvidace společnosti a vyrovnání. Ovšem úprava měla řadu slabin a proces bankrotu a vyrovnání byl nákladný a zdlouhavý. Problematický byl zejména fakt, že na počátku 90. let nebyl proces privatizace ještě kompletně rozběhnutý a většina firem byla částečně vlastněna státem. Docházelo tak k překrývání legislativy a kompetencí, protože bankrot a likvidace státních firem se řídily jinými pravidly a významné slovo v procesu měly státní instituce. Tento fakt výrazně stěžoval pozici věřitelů a prodlužoval proceduru vymáhání dluhů. Problém byl zmírněn až v roce 1993 přijetím zákona o restrukturalizaci podniků a bank, který ustanovil instituci, jejímž úkolem byl dohled

a organizace restrukturalizace a reorganizace podniků s cílem zajištění plnění jejich závazků. Instituce také posílala do likvidace firmy či jejich části, které nebyly životaschopné. V roce 2003 byl přijat nový zákon o bankrotech, který výrazně posílil práva věřitele. Zaveden byl institut sdružení věřitelů, kdy věřitelé mají právo rozhodnout, zda je možná dohoda o vyrovnání nebo zda je k uspokojení jejich požadavků nezbytná likvidace společnosti. Nová úprava také umožnila dlužníkům předložení plánu restrukturalizace s cílem dostání svým závazků.

Tabulka č. 5 zachycuje regulační zátěž dopadající na podniky v Polsku. Údaje pochází z databáze Světové banky. Regulační zátěž je Světovou bankou hodnocena od roku 2003. Zátěž je zkoumána pro modelovou společnost, působící v dané zemi. Jedná se o společnost s ručením omezeným, která působí v hlavním městě – v našem případě ve Varšavě – a má 5 domácích vlastníků. Firma má 50 zaměstnanců a obrát je nižší než stonásobek národního důchodu na osobu. Firma působí v hlavním odvětví hospodářství a nepodléhá speciálnímu daňovému režimu.

Tabulka č. 5: Regulační zátěž podnikání v Polsku*

		2003	2004	2005	2006
<i>Založení podniku</i>	Procedury (počet)	10	10	10	10
	Doba na vyřízení (dny)	31	31	31	31
	Náklady (% NI na hlavu)	21,2	20,6	22,2	21,4
	Minimální kapitál (% NI na hlavu)	247,4	237,9	220,1	204,4
<i>Přijímání a propouštění zaměstnanců</i>	Index obtížnosti přijetí pracovníka ³⁾	11	11	11	0
	Index pružnosti pracovní doby ³⁾	60	60	60	60
	Index obtížnosti propuštění ³⁾	40	40	40	40
	Index stísnělosti zaměstnání ^{2) 3)}	37	37	37	33
	Náklady přijetí (příspěvky na soc. a zdravotní pojištění a daň z příjmu zaměstnance jako % mzdy)	-	-	21,4	21,4
	Náklady propuštění (týdny mzdy)	13	13	13	13
<i>Změna vlastnictví</i>	Procedury (počet)	-	6	6	6
	Doba na vyřízení (dny)	-	204	197	197
	Náklady (% hodnoty vlastnictví)	-	1,6	1,6	2,0
<i>Získání úvěru</i>	Ochrana práv dlužníka a věřitele (0-10, vyšší skóre značí lepší kvalitu legislativy)	-	2	4	4
	Index informací o úvěru (0-6, vyšší skóre, více dostupných informací o úvěrové historii)	-	-	4	4
<i>Ochrana investorů</i>	Index ochrany investorů (0-10, vyšší hodnota značí vyšší ochranu)	-	-	5,7	6
<i>Vymáhání plnění smluv</i>	Procedury (počet)	41	41	41	41
	Doba (dny)	1000	1000	980	980
	Náklady (% NI na osobu)	10	10	10	10
<i>Uzavření podniku</i>	Doba platební neschopnosti (roky)	3	3	3	3
	Náklady platební neschopnosti (% dluhu)	22	22	22	22
	Míra návratnosti (centů na dolar)	25,9	26,7	26,5	27,9

<i>Licence a povolení</i> ¹⁾	Procedury (počet)	-	-	25	25
	Čas k vyřízení (dny)	-	-	322	322
	Náklady (% NI na osobu)	-	-	92,7	85,6
<i>Placení daní</i>	Platby (počet)	-	-	43	43
	Čas (hodiny)	-	-	175	175
	Splatné daně (% hrubého zisku)	-	-	38,4	38,4
<i>Zahraniční obchod</i>	Dokumenty k vývozu	-	-	6	6
	Čas strávený vyřízením vývozu (dny)	-	-	19	19
	Dokumenty k dovozu	-	-	7	7
	Čas na vyřízení dovozu (dny)	-	-	26	26

Poznámka: *) Zátěž je zkoumána pro modelovou společnost 1) k postavení skladu, 2) jedná se o index podmínek zaměstnání, kde je kromě flexibility pracovní doby zahrnována také výše minimální mzdy a dny placené dovolené, 3) index se pohybuje v rozmezí 0-100 (0-žádné překážky, 100-maximálně regulováno).

Zdroj: World Bank (2004, 2005, 2006, 2006a): Doing Business in 2004, Doing Business in 2005, Doing Business in 2006, Doing Business in 2007

Z tabulky je vidět, že v oblasti založení podniku nedošlo v období 2003–2006 k výrazné změně. K založení podniku bylo nutno podstoupit 10 procedur: notářsky ověřit dohodu o založení společnosti, vyplnit žádost o zápis do registru podnikatelů, vyřídít registrační číslo společnosti pro účely statistického úřadu, daňové identifikační číslo, složit kapitál v bance, registrovat se jako plátce daně z přidané hodnoty, vyplnit doplňkovou žádost pro statistický úřad, registrovat firmu u zdravotní a pracovní inspekce a registrovat firmu pro účely platby sociálního pojištění. Celá procedura založení podniku zabrala cca 10 dnů a náklady se pohybovaly v řádu 20 % národního důchodu na hlavu.

Stejně tak se jen mírně změnila regulace oblasti najímání a propouštění zaměstnanců. V roce 2006 došlo sice k odstranění překážek najímání pracovníků, kdy není omezena možnost uzavírání pracovních poměrů na dobu určitou. Oblast propouštění je ovšem stále regulovaná a taxativně jsou určeny důvody, které opravňují zaměstnavatele k propuštění pracovníka a určena výše náhrady spojená s propuštěním. Při rozhodování o propuštění skupiny pracovníků pro nadbytečnost musí toto rozhodnutí schválit třetí strana (odborová rada), zaměstnavatel má dále povinnost zvážit přeškolení nadbytečného pracovníka či jeho umístění na jinou práci. Relativně nízká byla také strnulost pracovní doby, kdy jsou omezeny přesčasové hodiny a hodiny práce v noci a ve svátcích. Existující náklady přijetí a zejména propouštění pracovníků v kombinaci se střední úrovní strnulosti trhu práce znesnadňují reakci podniků při výkyvech v poptávce po její produkci nebo v případě přechodu např. na jiný typ produktu.

Stejně omezujícím faktorem je v tomto směru také vysoká časová náročnost uplatňované regulace v oblasti získávání povolení a licencí.

K postavení skladu musela firma působící v Polsku postoupit 25 procedur a celkové vyřízení zabralo téměř jeden rok. Tato situace znemožňovala firmám rychle reagovat a přizpůsobovat se náhlým změnám v poptávce.

V období 2003-2006 se jako problematická jevila zejména oblast vymáhání plnění smluv, kdy k uplatnění svých nároků musel podnikatel postoupit 41 procedur a celý proces vymáhání trval cca 3 roky. Zdlouhavost celé procedury mohla v mnoha případech vést až k druhotné platební neschopnosti podniků a vyústit do nárůstu jejich nákladů díky finančním problémům. Důsledkem mohlo být také šíření morálky pozdního placení.

Neuspokojivá situace byla také v oblasti uzavření podniku, kdy míra návratnosti při uzavření podniku likvidací byla v celém období 2003–2006 jen cca 27 % pohledávky věřitele. Zbytečně komplikovaná a časově náročná byla také oblast placení daní, kdy byl podnikatel nucen uskutečnit 43 daňových plateb a celá procedura zabrala cca 175 hodin.

1.2.3 Vývoj celkové výše a kvality regulace

Jak již bylo řečeno v úvodu, mezi konkurenční schopností země a kvalitou regulace existuje úzký vztah. Z pohledu nové institucionální ekonomie je regulace spojena s problémem získávání renty („rent-seeking“), problémem zastoupení (principal agency-problem), morálního hazardu, vede k růstu transakčních nákladů a tedy i nižší ekonomické efektivnosti. Vyšší kvalita regulace tak omezením těchto negativních faktorů podporuje a stimuluje konkurenční schopnost země. Následující kapitola je věnovaná zkoumání dopadu výše a kvality regulace na konkurenční schopnost polské ekonomiky.

Jak již bylo naznačeno v úvodu, regulaci lze pojímat různě široce a pod tímto pojmem si lze představit téměř všechny aktivity vlády. Způsob měření výše regulace je proto přímo závislý na výkladu obsahu tohoto pojmu. Námí vymezenému pojmu regulace nejlépe odpovídá ukazatel kvality regulace Světové banky. Ukazatel je dílčím ukazatelem, který slouží k hodnocení celkové institucionální kvality země (Government Matters). Hodnota ukazatele kvality regulace se pohybuje v rozmezí -2,5 až +2,5. Vyšší hodnota ukazatele značí vyšší regulační kvalitu.⁶ Výhodou tohoto ukazatele je, že na rozdíl od jiných ukazatelů je pravidelně publikován pro více než 200 zemí, čímž umožňuje časovou a prostorovou komparaci.

Pro účely práce je také důležité kvantifikovat pojem konkurenční schopnost ekonomiky. Konkurenceschopnost, která je pojímána jako schopnost země dosahovat dlouhodobé růstové výkonnosti, je v práci

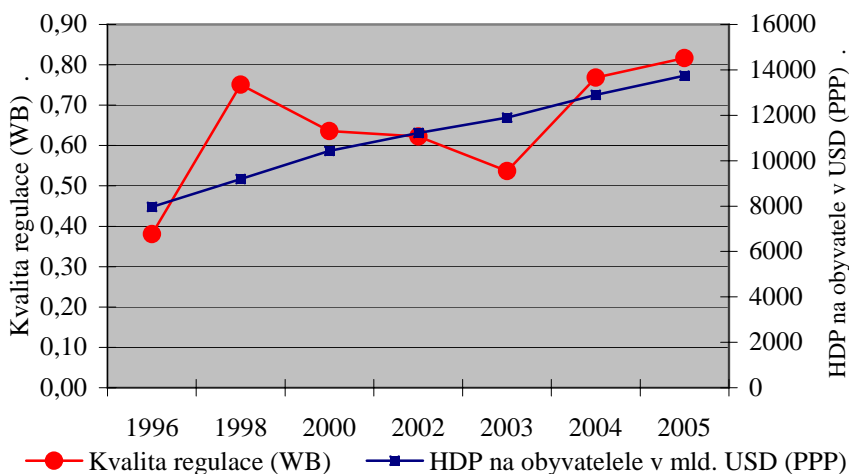
⁶ Blíže o ukazateli kvality regulace Kaufman – Kraay – Mastruzzi (2005, 2006).

posuzována s užitím ukazatele hrubého domácího produktu na obyvatele v paritě kupní síly.

Při zkoumání vztahu mezi konkurenční schopností země a kvalitou regulace je nutno vzít v úvahu, že kvalita regulace je jen jednou z mnoha determinant konkurenční schopnosti země. Tato je závislá na řadě dalších faktorů (výši investic, vývoji cenové hladiny, mzdových požadavcích odborů, technologickém pokroku, inovacích, morálce a mnoha a mnoha dalších faktorech). Nutno také zohlednit skutečnost, že vliv zkvalitnění regulace se do konkurenční schopnosti země v mnoha případech promítne s určitým zpožděním, které může být i velmi výrazné. Postihnutí a kvantifikace konkrétního dopadu růstu kvality regulace na konkurenční schopnost země je proto téměř nemožné.

Graf č. 1 zachycuje vývoj ukazatele kvality regulace Polska a vývoj hrubého domácího produktu na obyvatele v paritě kupní síly v období 1996–2005.

Graf č. 1: Vývoj ukazatele kvality regulace a HDP na obyvatele Polska

Zdroj: Kaufman – Kraay – Masruzzi (2006): Governance Matters V: Governance Indicators for 1996-2005, IMF (2007): World Economic Outlook Databases

Z grafu je vidět, že v roce 1998 dochází k výraznému zlepšení kvality regulace. V roce 2000 kvalita regulace opět mírně klesá a pokles pokračuje v roce 2002 i 2003. V roce 2004 dochází k výraznému zlepšení kvality regulace a zlepšující se trend je zřejmý i v roce 2005.

Zlepšení kvality regulace z roku 1998 lze vysvětlit zejména znovuobnovením procesu velké privatizace, znovuobnovením liberalizačních snah, postupující liberalizací zahraničního obchodu a kapitálových toků, výraznými úpravami legislativy a vytvořením

nezávislých regulátorů v oblasti energetiky či telekomunikací. Nárůst kvality regulace v roce 2004 lze vysvětlit konečnou harmonizací polského práva s právem Evropských společenství, kdy mnohé novely či nové zákony nabývaly platnosti až v roce 2004, tedy se vstupem Polska do Evropské unie. V tomto roce došlo k výrazným změnám v mnoha oblastech. K těmto lze přičíst např. změny v oblasti síťových odvětví, kde výrazně postoupil proces deregulace.

Nicméně lze konstatovat, že relativně nízká kvalita regulace jistou měrou přispívala k růstu transakčních nákladů firem a v mezinárodním měřítku tím negativně působila na jejich konkurenční schopnost. Růst regulační kvality je tedy pozitivním trendem. Vysoká kvalita regulace tvoří odrazový můstek pro dosažení trvale udržitelného rozvoje a zajištění vysoké úrovně konkurenční schopnosti polských firem.

1.3. Současný stav regulace v Polsku

V současné době je úroveň regulace v Polsku co do rozsahu srovnatelná s regulací uplatňovanou ve vyspělých tržních ekonomikách. Určitým způsobem regulována je široká oblast ekonomických činností.

Jak již bylo naznačeno v úvodu, uplatňovaná regulace by v ideálním případě měla vytvářet vhodný regulační rámec pro efektivní činnost jednotlivých ekonomických subjektů. Do alokace zdrojů by vláda měla přímo zasahovat jen v případě tržních selhání. Uplatňovaná regulační opatření by měla být jasná, relativně stálá a minimálně administrativně náročná, aby nevedla k umělému růstu transakčních nákladů.

Nicméně současný stav regulace v Polsku se v mnoha aspektech vymyká výše popsanému ideálu.

Oblast ekonomické regulace je plně slučitelná s praktikami uplatňovanými v zemích Evropské unie. Vnější obchodní politika a regulace zahraničního obchodu spadají do režimu společné politiky Evropských společenství. Stejně tak oblast přirozených monopolů, zejména energetika a telekomunikace jsou výrazně ovlivněny legislativou Společenství a byly posunuty směrem k celkové deregulaci a zachování regulace skutečně jen v těch oblastech, kde trh selhává. Nedokončena stále zůstává velká privatizace, kdy stát stále drží podíly ve významných společnostech. Zaostává také regulační kvalita, i když pravomoci v oblasti ekonomické regulace byly ve většině případů převedeny na nezávislé regulátory.

V oblasti regulace podnikatelského prostředí se problematiku jeví úroveň byrokracie, která způsobuje vysokou časovou náročnost jednotlivých procedur, které musí podnikatelské subjekty postoupit. Například vyřízení veškerých formalit potřebných k postavení skladu firmě zabere téměř rok. Zdoluhavá je také procedura ukončení činnosti podniku a jako problematické se jeví také vymáhání plnění smluv. Zdoluhavost celé procedury mohla v mnoha případech vést až

k druhotné platební neschopnosti podniků a vyústit do nárůstu jejich nákladů díky finančním problémům. Vysoká úroveň byrokracie a vysoká časová náročnost jednotlivých procedur vede k nižší pružnosti firem v reakci na tržní podněty a růstu nákladů firem. Uměle tak vytváří negativní konkurenční výhodu a vede k poklesu konkurenční schopnosti firem.

2. SLOVENSKÁ REPUBLIKA

2.1. Situace na počátku 90. let

Slovenská republika byla až do 1. 1. 1993 součástí Československa. Na konci 80. let 20. století bylo československé hospodářství prototypem centrálně plánovaného hospodářství téměř bez existence soukromého sektoru.

Centrálně plánované hospodářství bylo postaveno na společenském vlastnictví výrobních faktorů a direktivním státním plánování. Stát rozhodoval o alokaci vzácných zdrojů v hospodářství a řídil v podstatě veškeré oblasti hospodářského života. Téměř všechny ekonomické aktivity byly plánovány státní plánovací komisí v soustavě národohospodářských plánů. Státní plánovací komise podle pokynů vlády a ve spolupráci s ostatními ústředními orgány organizovala celkový proces vypracovávání, zajišťování a kontroly plnění státních plánů rozvoje národního hospodářství.

Vyhláškou byl stanoven způsob utváření cen a veškeré státní orgány a organizace se řídily plánem vývoje cen, který byl součástí soustavy národohospodářských plánů. Ceny byly jednotné na celém území Československa. Neodrážely poměr mezi nabídkou a poptávkou a byly převážně utvářeny na nákladovém principu. Díky cenovým subvencím ovšem v mnoha případech neodrážely ani skutečné náklady (např. ceny potravin a zemědělské produkce, které byly v rámci vládní politiky levných potravin subvencovány).

Struktura československého hospodářství byla monopolní. Také činnost jednotlivých podniků byla řízena centrálním plánem, který stanovoval kdo, co, jak a pro koho bude vyrábět. Vedení podniků mělo jen malé reálné rozhodovací pravomoci, jejich řízení podléhalo kontrole centrálních orgánů. Monopolizováno bylo také bankovníctví a pojišťovnictví. V době socialismu v tehdejší Československu fungovala jednostupňová bankovní soustava. Veškerá bankovní činnost byla centralizována do Státní banky československé, která byla přímo podřízena vládě. Kapitálový trh v podstatě neexistoval a monopol v oblasti pojišťovnictví připadal České pojišťovně. Monopolizován byl i zahraniční obchod. Ten byl převážně orientován na trhy RVHP, obchod se Západem byl silně omezen.

Na přelomu 80. a 90. let 20. století započalo tehdejší Československo proces ekonomické transformace z centrálně plánovaného na tržní hospodářství. Transformace byla postavena na tzv. šokové terapii, založené na rychlé liberalizaci, privatizaci a makroekonomické stabilizaci. Současně bylo také potřeba nově vymezit roli státu v hospodářství a vytvořit potřebný institucionální rámec. Před československou vládou tak bylo postaveno mnoho úkolů, které zvládala v některých případech lépe, jindy hůře.

2.2. Analýza kvality regulace v období 1990-2006

Slovenská ekonomika procházela od počátku 90. let významnými změnami v systému koordinace hospodářství. Centrální plánování bylo postupně nahrazeno tržním mechanismem a role státu byla zúžena na realizaci tržně konformní regulace. Transformace byla nastartována v rámci tehdejšího Československa. V roce 1993 došlo k rozdělení federativního svazku na Českou a Slovenskou republiku a každá země volila vlastní posun v transformaci a vlastní systém regulace.

Tato část práce analyzuje vývoj regulace na Slovensku v období 1990–2006. První část kapitoly je zaměřena na regulaci ekonomickou, druhá část se zabývá vývojem regulace podnikového prostředí. V rámci ekonomické regulace je v kapitole zkoumána regulace cenová, legislativa podporující konkurenční prostředí, regulace monopolu, přímé zasahování státu do činnosti jednotlivých podniků (existence státních podniků, majetkové podíly státu v soukromých společnostech, podíl státu na řízení podniků atd.) a regulace zahraničního obchodu. V rámci regulace podnikatelského prostředí jsou zkoumány veškeré administrativní úkony uvalené na podnikatele a jejich časová a finanční náročnost. V závěru kapitoly je analyzován vývoj celkové kvality regulace, identifikovány příčiny tohoto vývoje a posouzeny dopady výše a kvality regulace na konkurenční schopnost slovenské ekonomiky.

2.2.1 Ekonomická regulace

Proces transformace Slovenské ekonomiky se opíral o šokovou terapii. Transformační strategie byla založena na rychlém snížení míry vměšování státu do hospodářství, omezení státních zásahů a vytvoření prostředí pro fungování systému tržní koordinace.

Realizace samotné transformace byla postavena na rychlé liberalizaci cen, privatizaci a liberalizaci zahraničního obchodu. Úloha státu měla být omezena na vytváření rámce pro chování ekonomických subjektů, stát měl potom do tržního mechanismu zasahovat jen tam, kde trh jistým způsobem selhává.

Cenová liberalizace byla zahájena v tehdejší Československu v roce 1991 na základě zákona č. 526/1990 Sb. o cenách. Zákon stanovil, že ceny na trhu jsou utvářeny volně a do tvorby cen je možné zasahovat jen v případech, kdy je trh ohrožen účinky omezení hospodářské soutěže nebo to vyžaduje mimořádná tržní situace. Právo cenové regulace uložil zákon federálním ústředním orgánům státní správy nebo orgánům republik. Cenové orgány oprávněné k regulaci byly potom vymezeny zvláštními předpisy. Zákon dále vymežil konkrétní způsoby cenové regulace. Na základě tohoto zákona tedy došlo k liberalizaci cen, kdy regulovány zůstaly v konečném důsledku pouze produkty síťových odvětví a ceny zboží a služeb s výrazným sociálním dopadem.

Cenová liberalizace probíhala skutečně rychle. Dle údajů Evropské banky pro obnovu a rozvoj bylo v roce 1993 na Slovensku regulováno již jen cca 22 % spotřebního koše, kdy tato situace ve slovenské ekonomice přetrvává prakticky do současnosti.(ERBD, 2006)

Rychlost postupu cenové liberalizace ilustruje vývoj regulovaných cen v koši 15 vybraných komodit (viz tabulka č. 6). Zatímco v roce 1990 bylo regulováno všech 15 zvolených komodit, v roce 1991 podléhalo regulaci 9 komodit, od roku 1992 pět komodit a od roku 2004 již jen komodity dvě. Z koše 15 komodit zůstává v současné době regulovaná jen cena nájemného (k deregulaci nájemného má dojít 31. 12. 2008) a cena rozhlasového a televizního vysílání.

Tabulka č. 6: Počet regulovaných cen z koše 15 komodit na Slovensku

	1989-1990	1991	1992-1997	1998-1999	2000-2003	2004-2005
Počet regulovaných cen z koše 15 komodit *	15	9	5	4	3	2

Poznámka: *) Koš se skládá z mouky, chleba, mléka, benzínu, bavlněné látky, bot, papíru, aut, televize, cementu, oceli, uhlí, dřeva, nájmu a vnitřní autobusové dopravy.

Zdroj: EBRD (2006): Transition Report 2006

Po výrazné liberalizaci cen z počátku 90. let 20. století docházelo již jen k pozvolným krokům v cenové deregulaci. Regulovány zůstaly ceny elektrické energie, plynu, tepla, nájemného, zdravotnických služeb, dopravy, telekomunikačních a poštovních služeb, vody a ceny místních služeb (jako svoz odpadu či pohřebnictví, jejichž regulace přešla do kompetence obcí). V roce 1996 nabyl účinnost nový zákon o cenách (zákon č. 18/1996 Z.z.), který nahradil dosavadní legislativu v této oblasti. Zákon upřesnil případy, kdy stát může do cenové tvorby zasáhnout. Zákon připouští cenovou regulaci v případech: ochrany spotřebitele, veřejného zájmu, stanovování cen v síťových odvětvích, v odvětvích se slabou konkurencí nebo v případě mimořádné tržní situace. Dále zákon konkretizoval cenové regulátory a nově upravil způsob regulace cen. Od konce 90. let lze potom zaznamenat další výrazné snahy o zlepšení kvality cenové regulace. Regulací byly pověřovány nezávislí regulátoři a došlo k posunu k mírnějším formám cenové regulace (k věcně usměrňovaným cenám).

Proces transformace znamenal – jak již bylo řečeno – také přehodnocení a nové vymezení role státu v hospodářství. Stát již nerozhodoval o alokaci veškerých zdrojů v hospodářství a neřešil otázky co, kdo, jak, pro koho a za kolik bude vyrábět. Tato rozhodnutí byla nově ponechána na ekonomických subjektech, jejich přáních, potřebách a preferencích. Role státu byla omezena na vytvoření legislativního rámce pro hodnototvorné chování ekonomických subjektů a přímé zásahy státu omezeny na oblast tržních selhání

(poskytování veřejných statků či statků veřejného zájmu, řešení otázky externalit, regulace síťových odvětví atd.).

Postupně tak docházelo ke snižování podílu státu v hospodářství. V procesu privatizace a restituce bylo společenské vlastnictví postupně transformováno na soukromé. Zatímco v roce 1990 generoval soukromý sektor na Slovensku pouze 27 % HDP, v roce 1994 již více než polovinu celkové produkce a od roku 2000 již tato hodnota dosahovala 80 % HDP. Podíl soukromého sektoru na vytvořeném HDP zachycuje tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Podíl soukromého sektoru na HDP na Slovensku (v %)

	1989	1990	1992	1994	1996	1998	2000-2006
<i>Soukromý sektor</i>	-	27	32	58	60	75	80
<i>Veřejný sektor</i>	-	73	68	42	40	25	20

Poznámka: Data zachycují výstup oficiální ekonomiky.

Zdroj: Borish – Noel (1996): Private Sector Development During Transition – The Visegrad Countries, s. 100, World Bank (2006b): Private Sector Development

Privatizace byla realizována v podobě malé a velké privatizace. Malá privatizace nabývala podoby veřejných dražeb. V rámci této byly do soukromých rukou relativně rychle převedeny drobné provozovny. Již v polovině roku 1994 bylo v soukromých rukou téměř 80 % všech drobných podniků a provozoven. V procesu velké privatizace do soukromých rukou přecházely střední a velké podniky. Velká privatizace nabývala podob kupónové privatizace a přímých prodejů. Proces velké privatizace na Slovensku byl relativně komplikovaný a lze ho rozdělit do dvou etap. První vlna privatizace byla realizovaná v rámci bývalého Československa, byla rychlá a trvala do poloviny roku 1993. V této vlně byla prodána cca polovina velkých a středních slovenských podniků, a to převážně metodou kupónové privatizace (Borish a Noel, 1996). Od konce roku 1993 ovšem privatizace utichala. V září 1993 byla sice spuštěna druhá vlna privatizace, tato byla ovšem v roce 1994 pozastavena novou vládou, která vzešla z předčasných voleb. Druhá vlna měla být nově postavena na metodě přímých prodejů. Z privatizace byly vyloučeny investiční společnosti, privatizační fondy, zahraniční kapitál, posílena byla naopak pozice vedení podniků.⁷

Proces velké privatizace po první rychlé vlně výrazně zpomalil tempo. Nový posun přinesl až rok 1999, kdy byla přijata novela privatizačního zákona, která umožnila privatizaci přirozených monopolů. Změněna

⁷ Z privatizace byly i nadále vyloučeny strategické společnosti (zákon 192/1995 Z.z. o zabezpečení zájmů státu při privatizaci). Šlo zejména o společnosti, které měly významný vliv na ekonomku či byly přirozenými monopoly (energetika, voda, doprava atd.)

byla také strategie privatizace, kdy tato byla nově realizována prostřednictvím prodeje převážně zahraničním strategickým investorům. Od tohoto roku byly postupně odprodávány velké banky a dosud nezprivatizované velké podniky. Další posun v privatizaci přinesl počátek nového tisíciletí. V roce 2002 slovenská vláda odsouhlasila program ekonomických reforem s cílem podpořit výkonnost slovenského hospodářství. Součástí strategie byla i privatizace velkých podniků, které byly stále ve vlastnictví státu. V roce 2005 potom vláda odsouhlasila prodej podílu v Slovenských elektrárnách, byly prodány podíly v regionálních distribučních energetických společnostech, odsouhlasen prodej většiny akcií 6 slovenských tepláren a prodej části podílu v mezinárodních letištích v Bratislavě a Žilině.

K důležitým úkolům demokratické vlády na počátku 90. let patřilo také vytvoření regulativního rámce pro chování nově vznikajících soukromých podniků a živnostníků. Jednou z klíčových rolí vlády bylo vytvořit legislativu chránící konkurenční prostředí. V roce 1991 byl přijat zákon č. 63/1991 Sb. o ochraně hospodářské soutěže. Účelem zákona byla ochrana hospodářské soutěže, vytváření podmínek pro její další vývoj a ochrana proti vzniku a zneužívání monopolního nebo dominantního postavení podnikatelů (§1 tohoto zákona). Dohledem nad oblastí ochrany hospodářské soutěže na Slovensku byl pověřen Slovenský protimonopolní úřad.⁸ Po rozdělení federace přijala Slovenská republika novou legislativu v oblasti ochrany hospodářské soutěže (zákon č. 188/1994 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže). Významnější změny v oblasti hospodářské soutěže nastaly od roku 2000 v rámci přípravy země na vstup do EU. Novela konkurenčního zákona z roku 2000 nově vymezila institut dohod omezujících soutěž, zavedla institut negativního atestu a pravidlo de minimis. Ani s touto novelou ovšem konkurenční legislativa nebyla plně kompatibilní s legislativou Společenství. V květnu 2001 nabyl účinnosti nový zákon o ochraně hospodářské soutěže (zákon č. 136/2001 Z.z.) Tento posílil nezávislost Protimonopolního úřadu Slovenské republiky a zajistil plnou slučitelnost legislativy s právem Společenství.

Významnými změnami prošla v průběhu sledovaného období také oblast síťových odvětví. Úkolem státu bylo v tomto případě chránit zájmy spotřebitelů a zajistit, aby nedocházelo ke zneužívání monopolního postavení. Uplatňovaná regulace ovšem musela na druhé straně umožňovat monopolním firmám přiměřenou návratnost vložené investice a poskytovat prostor pro rozvoj odvětví.

Regulaci síťových odvětví (elektřina, plyn, teplo, voda, telekomunikace, pošta, železniční doprava) upravovalo od vzniku samostatné

⁸ Slovenský protimonopolní úřad byl právně zřízen zákonem Slovenské národní rady č. 347/1990 Sb. o organizaci ministerstev a ostatních úředních orgánů státní správy

Slovenské republiky hned několik zákonů. Jedním z nich byl již zmíněný zákon o cenách, který umožňoval regulátorovi zasahovat do tvorby cen v případě, že je trh ohrožen účinky omezení hospodářské soutěže. Nový zákon o cenách z roku 1996 pak vymezoval přímo pojem přirozený monopol a přisuzoval regulátorovi právo v tomto případě do cenové tvorby zasahovat.⁹ Oblast sítových odvětví a věcné regulace byla pak upravena novelizovanou legislativou pocházející z dob centrálního plánování.

Až do roku 1998 byla věcná regulace sítových odvětví v kompetenci ministerstva hospodářství, cenová regulace těchto odvětví potom v kompetenci ministerstva financí. V roce 1998 přešla část cenové regulace na okresní úřady, které byly regulovaným subjektům blíže.

K významným změnám v oblasti regulace sítových odvětví docházelo až od počátku 21. století. Hybnou silou těchto změn byla zejména příprava Slovenské republiky na vstup do Evropské unie. Kompetence v oblasti jak cenové, tak věcné regulace byly postupně přesunuty na nezávislé regulátory, došlo k privatizaci a regulaci nadále podléhaly ty části sítových odvětví, které byly skutečné přirozené monopoly. Došlo také k posunu k mírnějším formám regulace v podobě věcného usměrňování cen.

V roce 2000 byl přijat nový telekomunikační zákon (zákon č. 195/2000 Z.z. o telekomunikáciách), kterým byl zřízen nezávislý Telekomunikační úřad. Ten byl pověřen věcnou a cenovou regulací. V roce 2001 byl přijat zákon č. 276/2001 Z.z. o regulácii v sieťových odvetviach. Zákonem byl založen nezávislý Úřad pro regulaci sítových odvětví do jehož kompetence spadala oblast energetiky (elektřina, plyn, teplo) a vodního hospodářství. Úřad byl pověřen věcnou regulací těchto odvětví a s účinností od roku 2003 pak také regulací cenovou. Postupně došlo k oddělení výroby od distribuce energie, kdy regulovány zůstaly nadále jen ty činnosti, které jsou přirozenými monopoly (distribuce) či takové, kde ještě nebylo vytvořeno dostatečné konkurenční prostředí.

Na počátku 90. let došlo také k rychlé liberalizaci zahraničního obchodu a zavedení vnitřní směnitelnosti československé koruny. Rozpad trhů RVHP s sebou přinesl jak změnu teritoriální orientace zahraničního obchodu, tak i změnu jeho komoditní struktury. Rostoucí otevřenost slovenské ekonomiky a trend odstraňování překážek zahraničního obchodu úzce souvisel s podepsáním asociační dohody s Evropskou unií a s členstvím ve Světové obchodní organizaci (1995). Dnem vstupu do EU (květen 2004) Slovensko vstoupilo do režimu společné zahraničně obchodní politiky a na zahraniční obchod aplikuje

⁹ Pojem přirozený monopol, který byl v zákoně specifikován jako výroba, přenos a rozvod elektřiny, tepla a plynu, telekomunikační služby, vodní hospodářství a v ostatních regulovaných činnostech dle zvláštních předpisů, byl později nahrazen pojmem síťová odvětví

celní sazebních Společenství. Postupné snižování tarifních překážek dovozu v období 1993-2005 zachycuje tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Nevážený celní tarif uplatňovaný na importy do Slovenské republiky (v %)

	1990	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Průměrné dovozní clo*	-	-	8,0	8,1	5,0	4,9	4,9	-
Výnos z cel (% dovozu)	-	2,3	3,4	1,3	0,8	0,5	0,5	0,1

Poznámka: *) průměrné clo je vypočítáno jako prostý průměr sazeb závislých na hodnotě zboží, které jsou aplikovány na dovážené produkty

Zdroj: World Bank (2006c): Trade Databases, EBRD (2006), Transition Report 2006

V období 1990–2006 zaznamenala slovenská ekonomika řadu významných změn v oblasti ekonomické regulace. Ubírala se cestou celkové liberalizace hospodářství a snižování podílu státu v hospodářství. Základní trendy ve vývoj ekonomické regulace na Slovensku v období 1990-2006 můžeme postihnout pomocí ukazatelů transformace, publikovaných Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj. Vývoj ukazatelů zachycuje tabulka č. 9.

Tabulka č. 9: Vývoj ukazatelů transformace v období 1989–2006

	Velká privatizace	Malá privatizace	Restrukturizace podniků	Cenová liberalizace	Politika hospodářské soutěže	Bankovní reforma a lib. úrokových sazeb	Finanční trh	Liberalizace obchodu a směného kurzu	Telekomunikace	Dráhy	Energie	Cesty	Vodní a odpadové hospodářství
1989	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	-	1,00	1,00	1,00
1990	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	-	1,00	1,00	1,00
1991	1,00	3,00	2,00	4,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	-	1,00	1,00	1,00
1992	2,00	4,00	2,00	4,00	2,00	2,67	1,00	4,00	1,00	-	1,00	1,00	1,00
1993	3,00	4,00	3,00	4,00	2,00	2,67	2,00	4,00	1,00	-	1,00	1,00	1,00
1994	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	2,67	2,67	4,00	1,00	-	2,00	1,00	1,00
1995	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	2,67	2,67	4,00	2,33	-	2,00	2,00	1,00
1996	3,00	4,33	3,00	4,00	3,00	2,67	2,67	4,33	2,33	-	2,00	2,00	1,00
1997	4,00	4,33	2,67	4,00	3,00	2,67	2,33	4,00	2,33	-	2,00	2,00	1,00
1998	4,00	4,33	2,67	4,00	3,00	2,67	2,33	4,33	2,33	2,00	2,00	2,00	1,00
1999	4,00	4,33	3,00	4,00	3,00	2,67	2,33	4,33	2,33	2,00	2,00	2,33	2,33
2000	4,00	4,33	3,00	4,00	3,00	3,00	2,33	4,33	2,33	2,33	2,00	2,33	2,33
2001	4,00	4,33	3,00	4,00	3,00	3,33	2,33	4,33	3,00	2,33	3,00	2,33	2,33
2002	4,00	4,33	3,33	4,33	3,00	3,33	2,33	4,33	3,33	2,67	4,00	2,33	2,33
2003	4,00	4,33	3,33	4,33	3,00	3,33	2,67	4,33	3,33	2,67	4,00	2,33	2,67

2004	4,00	4,33	3,33	4,33	3,33	3,67	2,67	4,33	3,33	2,67	4,00	2,33	3,00
2005	4,00	4,33	3,67	4,33	3,33	3,67	2,67	4,33	3,67	3,00	4,00	2,33	3,00
2006	4,00	4,33	3,67	4,33	3,33	3,67	3,00	4,33	3,67	3,00	4,00	2,33	3,33

Zdroj: EBRD (2006): Transition Report 2006

Ukazatele se pohybují od 1 do 4+. Pokud konkrétní ukazatel dosahuje hodnoty 1, značí to situaci typickou pro centrální plánování. Hodnota 4 a vyšší označuje standard ve vyspělých tržních ekonomikách.

Z hodnot v tabulce lze vyčíst, že kontrola cen byla srovnatelná se standardem vyspělých tržních ekonomik v roce 1991, podmínky v oblasti zahraničního obchodu o rok později a úroveň soukromého vlastnictví odpovídala standardu vyspělých tržních ekonomik v roce 1997. Z oblasti přirozených monopolů lze výrazné snahy o liberalizaci zaznamenat v oblasti energetiky, která v roce 2002 odpovídala západnímu standardu.

2.2.2 Regulace podnikatelského prostředí

Jak již bylo řečeno, z hlediska konkurenční schopnosti ekonomiky jako celku hraje velmi důležitou roli úroveň regulace dopadající konkrétně na jednotlivé podniky. Klíčové je, aby uplatňovaná regulační opatření nevytvářela bariéru rychlé reakce firem na tržní podněty a nesnižovala tak pružnost trhu. Neméně důležité také je, aby uplatňovaná regulační opatření nepředstavovala pro firmy přílišnou časovou či finanční zátěž a nepřispívala tak k umělému růstu nákladů firem.

Následující kapitola je věnována analýze výše a kvality regulační zátěže dopadající na jednotlivé podniky. V kapitole je zkoumána možnost firem na Slovensku rychle vstoupit či vystoupit z odvětví, najmout nebo propustit zaměstnance či u stávajících zaměstnanců využít práce přescas. Předmětem zájmu je dále složitost vystavění skladu, možnost a náročnost realizace zahraničního obchodu, složitost získávání úvěrů, úroveň daňového zatížení a časová a finanční náročnost platby daní či náročnost vymáhání plnění smluv.

Součástí procesu transformace slovenské ekonomiky z centrálně plánované na tržní byla mimo jiné i potřeba vytvořit celkový legislativní rámec pro soukromé podnikání. Před rokem 1989 bylo téměř nemožné oficiálně soukromě podnikat. Nicméně již v roce 1990 byl spěšně přijat provizorní zákon o soukromém podnikání občanů (zákon 105/1990 Sb.). Šlo o předchůdce Živnostenského zákona. Ten vstoupil v platnost v roce 1992 (zákon 455/1991 Sb.) a od té doby byl mnohokrát novelizován. Zákon upravoval podmínky živnostenského podnikání a kontrolu nad jejich dodržováním. Vydáváním živnostenského oprávnění a dohledem nad oblastí živností byl pověřen Živnostenský úřad.

V roce 1991 byl přijat také obchodní zákoník (zákon 513/1991 Sb.), který upravoval postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy a některé jiné vztahy s podnikáním související. Ve stejném roce

Federální shromáždění schválilo také zákon o konkurzu a vyrovnání, který řešil majetkové uspořádání dlužníka, který je v úpadku. I přes mnohé novelizace tento zákon ovšem neposkytoval dostatečnou ochranu věřitelům. Celý proces konkurzu a vyrovnání byl navíc zdoluhavý a návrhy na restrukturalizaci zadlužených podniků lehce napadnutelné. V roce 2006 vstoupil v platnost nový zákon o konkurzu a restrukturalizaci (zákon 7/2005 Z.z.), který nahradil nevyhovující legislativu a posílil práva věřitelů. Nicméně zákon výrazněji nepřispěl k urychlení a zjednodušení procedury konkurzu a vyrovnání a nadále trpí řadou slabin.¹⁰ Dle zprávy Světové banky doba platební neschopnost, která vedla k uzavření podniku trvala v období 2003–2006 téměř 5 let a věřitelé konkurzem získali necelých 40 % dluhu. V roce 2006, kdy vstoupil v platnost nový zákon, výtěžnost dluhu vzrostla o téměř 10 p.b.. Skutečné dopady nového zákona se ovšem pravděpodobně projeví až s určitým odstupem.

Vývoj regulační zátěže podnikání na Slovensku zachycuje tabulka č.10. Údaje pochází z databáze Světové banky. Regulační zátěž je Světovou bankou hodnocena od roku 2003. Zátěž je zkoumána pro modelovou společnost působící v dané zemi. Jedná se o společnost s ručením omezeným, která působí v hlavním městě – v našem případě v Bratislavě – a má 5 domácích vlastníků. Firma má 50 zaměstnanců a obrat je nižší než 100 násobek národního důchodu na osobu. Firma působí v hlavním odvětví hospodářství a nepodléhá speciálnímu daňovému režimu.

Tabulka č. 10: Regulační zátěž podnikání na Slovensku*

		2003	2004	2005	2006
<i>Založení podniku</i>	Procedury (počet)	10	9	9	9
	Doba na vyřízení (dny)	103	52	25	25
	Náklady (% NI na hlavu)	9,4	5,7	5,1	4,8
	Minimální kapitál (%NI na hlavu)	50,3	46,1	41	39,1
<i>Přijímání a propouštění zaměstnanců</i>	Index obtížnosti přijetí pracovníka ³⁾	16	16	17	17
	Index pružnosti pracovní doby ³⁾	60	60	60	60
	Index obtížnosti propuštění ³⁾	40	40	40	40
	Index strnulosti zaměstnání ^{2) 3)}	38	38	39	39
	Náklady přijetí (příspěvky na soc. a zdravotní pojištění a daň z příjmu zaměstnance jako % mzdy)	-	-	35,2	35,2
	Náklady propuštění (týdny mzdy)	13	13	13	13
<i>Změna vlastnictví</i>	Procedury (počet)	-	5	3	3
	Doba na vyřízení (dny)	-	22	17	17
	Náklady (% hodnoty vlastnictví)	-	3,1	0,1	0,1
<i>Získání úvěru</i>	Ochrana práv dlužníka a věřitele (0-10, vyšší skóre značí lepší kvalitu legislativy)	-	9	9	9

¹⁰ Podrobněji např. RUZ a PAS (2006).

	Index informací o úvěru (0-6, vyšší skóre, více dostupných informací o úvěrové historii)	-	-	3	3
<i>Ochrana investorů</i>	Index ochrany investorů (0-10, vyšší hodnota značí vyšší ochranu)	-	-	4,3	4,3
<i>Vymáhání plnění smluv</i>	Procedury (počet)	27	27	27	27
	Doba (dny)	655	565	565	565
	Náklady (% NI na osobu)	15,7	15,7	15,7	15,7
<i>Uzavření podniku</i>	Doba platební neschopnosti (roky)	4,8	4,8	4,8	4,8
	Náklady platební neschopnosti (% dluhu)	18	18	18	18
	Míra návratnosti (centů na dolar)	39,8	39,6	38,6	48,1
<i>Licence a povolení ¹⁾</i>	Procedury (počet)	-	-	13	13
	Čas k vyřízení (dny)	-	-	272	272
	Náklady (% NI na osobu)	-	-	18	17,1
<i>Placení daní</i>	Platby (počet)	-	-	31	30
	Čas (hodiny)	-	-	344	344
	Splatné daně (% hrubého zisku)	-	-	51	48,9
<i>Zahraniční obchod</i>	Dokumenty k vývozu	-	-	9	9
	Čas strávený vyřízením vývozu (dny)	-	-	20	20
	Dokumenty k dovozu	-	-	8	8
	Čas na vyřízení dovozu (dny)	-	-	21	21

Poznámka: *) Zátěž je zkoumána pro modelovou společnost 1) k postavení skladu, 2) jedná se o index podmínek zaměstnání, kde je kromě flexibility pracovní doby zahrnována také výše minimální mzdy a dny placené dovolené, 3) index se pohybuje v rozmezí 0-100 (0-žádné překážky, 100-maximálně regulováno).

Zdroj: World Bank (2004, 2005, 2006, 2006a): Doing Business in 2004, Doing Business in 2005, Doing Business in 2006, Doing Business in 2007

K založení podniku v období od roku 2004 bylo na Slovensku potřeba podstoupit 9 procedur: požádání o výpis z rejstříku trestů, ověření unikátnosti návrhu názvu společnosti, notářské ověření smlouvy o založení společnosti, žádost o povolení k podnikání, otevření bankovního účtu, registrace na finančním úřadu jako plátce DPH, registrace u sociální pojišťovny z důvodů platby sociálního pojištění a registrace u zdravotní pojišťovny z důvodu platby zdravotního pojištění. Doba nutná k založení společnosti se v období 2003–2006 výrazně zkrátila. Zatímco v roce 2003 založení podniku trvalo 103 dnů, v roce 2006 celá procedura trvala jen 25 dnů. Poklesla také celková finanční náročnost.

Pozitivní trend lze zaznamenat také v oblasti změny vlastnictví. I v tomto případě v období 2003–2006 výrazně poklesla doba nutná na vyřízení a snížily se náklady spojené se změnou vlastnictví. Pozitivní trend lze zaznamenat také v poklesu daňové zátěže dopadající na podnikatele.

Pro podniky je středně obtížné přizpůsobení pracovní síly konkrétní tržní situaci. Problematické je v případě potřeby využití práce přes čas současných zaměstnanců. Legislativně omezen je počet pracovních

dnů, práce o svátcích a v noci. Relativně jednoduché je přijímání zaměstnanců, obtížnější je již jejich propouštění. Pracovní zákoník upravuje důvody pro propuštění zaměstnance. Zaměstnavatel může zaměstnance propustit pro nadbytečnost, musí o tom ovšem informovat odbory. V případě propuštění skupiny zaměstnanců pro nadbytečnost musí odbory k tomuto kroku udělit souhlas. V případě propuštění náleží zaměstnanci tříměsíční odstupné.

Z průzkumu prováděného mezi podnikateli v rámci zprávy o komplexním auditu podnikatelského prostředí na Slovensku vyplývá, že za největší překážku podnikání považují podnikatelé vymahatelnost práva prostřednictvím soudů. Za největší nedostatek činnosti soudů je potom považována zdlouhavost a celková časová náročnost vyřizování soudních sporů. Toto potvrzují i údaje publikované Světovou bankou. V období 2003–2006 obsahoval proces vymáhání plnění smluv průměrně 27 procedur. Průměrná doba soudních sporů byla potom více než 1,5 roku. Úzce související problém potom představovala legislativa upravující konkurz a vyrovnání.

Druhým nejzávažnějším problémem byla v roce 2006 dle podnikatelů nestabilita a nejednoznačnost legislativy. V tomto ohledu nutno poznamenat, že legislativa upravující podnikatelské prostředí se na Slovensku skutečně významně měnila. V období 2003–2005 došlo k 136 změnám v 10 z nejvýznamnějších zákonů, upravujících podnikatelské prostředí. Cílem těchto legislativních změn dozajista bylo zkvalitnění podnikatelského prostředí. Změny jsou ovšem díky jejich frekvenci podnikateli často vnímány negativně a nesou s sebou značné náklady spojené s nastudováním a přizpůsobením se nové legislativě (RUZ a PAS, 2006).

2.2.3 Vývoj celkové výše a kvality regulace

Nejen celková výše, ale především kvalita uplatňovaných regulačních opatření významným způsobem determinují konkurenční schopnost jednotlivých podniků, a tedy i ekonomiky jako celku. Následující kapitola je věnována komplexnímu zhodnocení vývoje výše a kvality regulace slovenské ekonomiky a v rámci možností zhodnocení vlivu kvality regulace na konkurenční schopnost Slovenska.

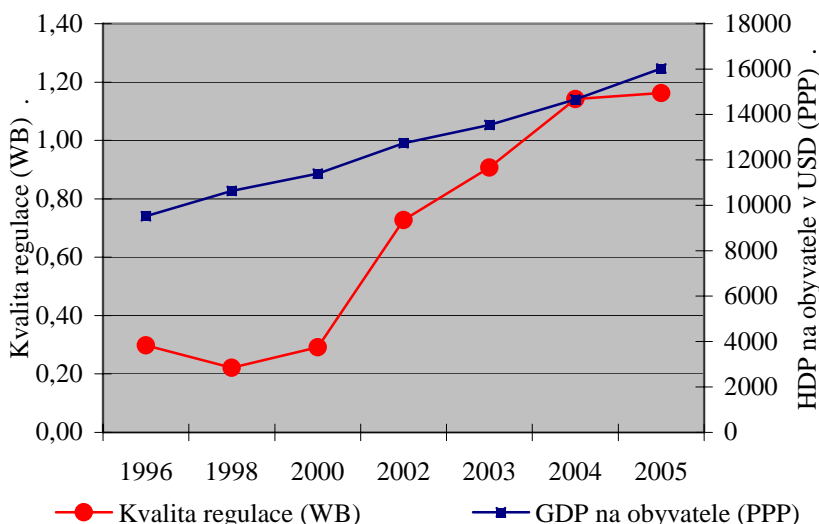
Za účelem časového a prostorového srovnání je pro zachycení vývoje celkové regulace použit ukazatel kvality regulace, publikovaný Světovou bankou. Jak již bylo řečeno výše, ukazatel se pohybuje v rozmezí -2,5 až +2,5, kdy vyšší hodnota ukazatele značí vyšší regulační kvalitu.¹¹ Konkurenceschopnost, která je pojímána jako schopnost země dosahovat dlouhodobé růstové výkonnosti, je posuzována s užitím ukazatele hrubého domácího produktu na

¹¹ Blíže o ukazateli kvality regulace Kaufman – Kraay – Mastruzzi (2005, 2006).

obyvatele v paritě kupní síly. Vyšší HDP na osobu je odrazem vyšší konkurenční schopnosti ekonomiky.

Graf č. 2 zachycuje vývoj ukazatele kvality regulace (publikovaný Světovou bankou) Slovenské republiky a vývoj hrubého domácího produktu na obyvatele v paritě kupní síly v období 1996–2005.

Graf č. 2: Vývoj ukazatele kvality regulace a HDP na obyvatele na Slovensku

Zdroj: Kaufman – Kraay – Masruzzi (2006): Governance Matters V: Governance Indicators for 1996–2005, IMF (2007): World Economic Outlook Databases

Výrazné zlepšení kvality regulace na Slovensku lze zaznamenat od roku 2002. Tento vývoj úzce souvisí s nástupem nové vlády a s přípravou země na vstup do Evropské unie. Vláda M. Dzurindy přijala strategii ekonomické reformy s cílem podpořit celkovou výkonnost slovenského hospodářství. Součástí reforem byl i další posun v privatizaci, pokles daňového zatížení a posun směrem k celkové liberalizaci hospodářství. V rámci přípravy na vstup do EU došlo k přizpůsobení slovenské legislativy právu Společenství. To vedlo v mnoha případech k jejímu výraznému zkvalitnění.

Na růstu kvality regulace se také značnou měrou podepsala také deregulace síťových odvětví. Regulace přešla do rukou nezávislých regulátorů, cenová regulace v oblasti energetiky byla omezena zejména na oblast distribuce.

Hrubý domácí produkt na obyvatele, vyjádřený v paritě kupní síly po celé sledované období rostl. Kvalita regulace je nicméně jen jednou z mnoha determinantů konkurenční schopnosti země. Jak již bylo řečeno dříve, výše hrubého domácího produktu na obyvatele je

determinována mnoha faktory. Ať již jde o celkovou institucionální kvalitu země, výši úspor a investic, technologický pokrok, vzdělanost obyvatelstva, vývoj cenové hladiny, mzdové požadavky atd. Rostoucí kvalita regulace se navíc v mnoha případech v celkové výkonnosti ekonomiky odráží se značným zpožděním. Nicméně vyšší kvalita regulace na Slovensku k růstu ekonomické výkonnosti jistě přispěla nemalou měrou.

2.3. Současný stav regulace na Slovensku

Na Slovensku v současné době podléhá regulaci široká oblast ekonomických aktivit. Systém je tvořen širokou škálou legislativy reprezentované zákony, vyhláškami a nařízeními, kdy dohled nad jejich dodržováním a jejich vynucováním je v mnoha případech v rukou k tomu zřízených orgánů státní správy.

Současný systém regulace na Slovensku je ve své podstatě obdobou systémů uplatňovaných ve vyspělých tržních ekonomikách. Role státu je omezena na vytváření pravidel hry pro hodnototvorné chování ekonomických subjektů, tedy na vytvoření legislativních základů pro hladké fungování tržního mechanismu a zasahování tam, kde trh z nějakého důvodu selhává, např. regulace a dohled nad činností síťových odvětví, zabránění tendencím k monopolizaci a získávání renty, poskytování veřejných či veřejně prospěšných statků, ochrana zdraví, bezpečí obyvatel a pracujících, ochrana spotřebitele a ochrana zájmů budoucích generací v podobě ochrany životního prostředí.

Slovensko je v současné době fungující tržní ekonomikou, kdy je více než 80 % hrubého domácího produktu vyprodukováno soukromým sektorem. Ceny jsou utvářeny na tržním principu, regulovány jsou jen ceny elektrické energie, plynu, tepla, nájemného, zdravotnických služeb, dopravy, telekomunikačních a poštovních služeb, rozhlasového a televizního vysílání, vody a ceny místních služeb (jako svoz odpadu či pohřebnictví, jejichž regulace přešla do kompetence obcí). Regulace je převážně v rukou nezávislých regulátorů.

Slovensko je jednou z členských zemí Evropské unie. Slovenská legislativa je tedy slučitelná s právem Společenství, zahraniční obchod je liberalizovaný a spadá do režimu společné zahraničně-obchodní politiky Společenství. Privatizace je téměř dokončena, stát drží podíly jen ve vybraných významných společnostech.

Přestože míra uplatňované regulace je srovnatelná se západním standardem, výrazněji zaostává kvalita regulačních opatření. Podnikateli je velmi negativně vnímán neustálý vývoj a časté změny legislativy, její složitost a nejednoznačnost. Vysoká je také administrativní a časová náročnost spojená s běžnou činností podniků. Zdoluhavé je vyřizování různých povolení, získávání licencí či potřebných atestů či dodržování hygienických či jiných norem. Problematická je také oblast vymáhání plnění smluv. Vymáhání nároků

soudní cestou je zdlouhavé a vysoce časově náročné. Stejně tak je velmi problematická také procedura konkurzu a vyrovnání. Nově přijatá legislativa v této oblasti se navíc nejeví jako dostatečná.

3. ZÁVĚR

Polsko i Slovenská republika, stejně jako mnoho dalších zemí střední a východní Evropy, zahájily na počátku 90. let 20. století ekonomickou transformaci z centrálně plánovaného hospodářství na tržní ekonomiku. Došlo k výrazné modifikaci role státu v hospodářství. Základní otázky kdo, co, pro koho a za kolik bude vyrábět, byly ponechány na individuální volbě jednotlivých ekonomických subjektů. Úkolem vlády bylo vytvořit vhodný regulatorní rámec pro chování ekonomických subjektů.

Přerod z centrálně plánovaného na tržní hospodářství nebyl, jak se mnozí na počátku transformace domnívali, záležitostí krátkodobou. Vyplytvání politického kapitálu z počátku transformace celý proces zkomplikovalo a značně zpomalilo. Podceněna byla také časová náročnost přizpůsobení neformálních institucí.

Systém regulace se neustále vyvíjel s cílem dosažení vyšší kvality. Na Slovensku i v Polsku došlo relativně rychle k cenové liberalizaci, privatizaci a liberalizaci zahraničního obchodu. Mnohdy velmi spěšně byla také přijímána potřebná legislativa. Oblast ekonomické regulace spadala zpočátku do kompetence ministerstev.

V průběhu sledovaného období 1990–2006 bylo ovšem možno zaznamenat nejen výrazný posun v oblasti deregulace, ale také výraznější růst kvality uplatňované regulace. Regulací byly postupně pověřeni nezávislí regulátoři, došlo ke zmírňování uplatňované cenové regulace a užívání jemnějších nástrojů. K růstu kvality regulace dále výrazně přispěla příprava obou zemí na vstup do Evropské unie. Došlo ke sladění legislativy s právem Společenství, což v mnoha případech přispělo k růstu její kvality. Členství v EU bylo také důvodem výrazné deregulace síťových odvětví, ke kterým v obou zemích docházelo od počátku 21. století. Nicméně časté změny v oblasti regulace vnášely do systému zrnka nejistoty, nutily ekonomické subjekty k neustálému přehodnocování svého chování a nesly s sebou dodatečné náklady, ačkoliv jejich cílem jednoznačně bylo zvýšení kvality regulačních opatření.

Úroveň regulace uplatňovaná v současné době v obou zemích je srovnatelná s mírou regulace vyspělých tržních ekonomik. Jako problematická se nicméně jeví kvalita uplatňovaných regulačních opatření. Jak již bylo řečeno, nejen výše, ale především kvalita regulace je jednou z determinantů konkurenční schopnosti země. V tomto ohledu je jak na Slovensku, tak i v Polsku problematická celková časová a administrativní náročnost běžných podnikatelských úkonů (zejména vymáhání plnění smluv soudní cestou, procedura zrušení podniku, vyřizování různých povolení a licencí, celková složitost a neustálý vývoj legislativy). Tato skutečnost tak představuje jakousi konkurenční nevýhodu slovenských a polských podniků.

Výraznější změny v této oblasti by jistě vyústily v růst konkurenční schopnosti obou ekonomik.

POUŽITÁ LITERATURA

BACHANOVÁ, V. (2006): Regulace a deregulace v ČR v období 1990–2005. Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky. Working Paper No. 6/2006, 2006.

BORISH, M. S. – NOEL, M. (1996): Private Sector Development During Transition – The Visegrad Countries. World Bank Discussion Papers No. 318, 1996.

BRAITHWAITE, J. – DRAHOS, P.(2000): Global Business Regulation. Oxford: Oxford University Press, 2000.

CRANE, K. (1991): Institutional Legacies and Economic, Social and Political Environment for Transition in Hungary and Poland. The American Economic Review, Vol. 81, No. 2, 1991, s. 318-322.

EBRD (2006): Transition Report 2006. European Bank for Reconstruction and Development, 2006.

HERITAGE FOUNDATION (2007): Index of Economic Freedom. Poland. Dostupný na: <http://www.heritage.org/index/country.cfm?id=Poland> (10.4.2007).

IMF (2007): World Economic Outlook Databases. April 2007. Dostupný na: <http://www.imf.org>. (1.5.2007).

JURČÍKOVÁ, V. – VOKOUN, J. – KAČÍRKOVÁ, M. (2005): Zmeny v správaní podnikovej sféry v priebehu transformácie ekonomiky Slovenskej republiky. Ekonomický časopis, 53, 2005, s. 49-62.

KAUFMAN, D. – KRAAY, A. – MASRUZZI, M. (2005): Governance Matters IV: Governance Indicators for 1996-2004. World Bank Policy Research Working Paper No. 3630, 2005.

KAUFMAN, D. – KRAAY, A. – MASRUZZI, M. (2006): Governance Matters V: Governance Indicators for 1996-2005. World Bank Policy Research Working Paper No.4012, 2006.

MORVAY, K. (2005): stratéga a priebeh ekonomickej transformácie na Slovensku. Ekonomický časopis, 53, 2005, s. 5-32.

OECD (2002): Polan: From Transition to New Regulatory Challenges. OECD Reviews of Regulatory Reform, 2002.

PRUS, A. (2005): Liberalization and Privatization of Electrical Energy Sector. Industry Canada International Market Research Reports: Industry Sector Analysis – Poland. Dostupný na: <http://strategis.ic.gc.ca/epic/site/imr-ri2.nsf/en/gr-01935e.html#a8>. (10.5.2007).

RUZ a PAS (2006): Komplexný audit prekážok podnikania na Slovensku. Květen, 2006.

WANG, Z. Q. (1991): Privatisation and Economic Reform in Poland. Centre for Central and Eastern European Studies, Working Paper No. 6, 1991.

WORLD BANK (2004): Doing Business in 2004. Washington, 2004.

WORLD BANK (2005): Doing Business in 2005. Washington, 2005.

WORLD BANK (2006): Doing Business in 2006. Washington, 2006.

WORLD BANK (2006a): Doing Business in 2007 – Databases. Dostupný na: <http://www.doingbusiness.org/>. (1.3.2007).

WORLD BANK (2006b): Private Sector Development. Dostupný na: <http://www.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/EXTECAREGTOPPRVSECDEV/0,,contentMDK:20508477~pagePK:34004173~piPK:34003707~theSitePK:570955,00.html>. (1.3.2007).

WORLD BANK (2006c): Trade Databases. Dostupný na: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/TRADE/0,,contentMDK:20098489~menuPK:167374~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:239071,00.html?>. (10.4.2007).

WORLD TRADE ORGANIZATION (2000): Trade Policy Review: Poland. WTO Report by Government No. 71.

WORLD TRADE ORGANIZATION (2001): Trade Policy Review: Slovak Republic. WTO Report by Government No. 91.

Legislativa

Zákon č. 136/2001 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 18/1996 Z.z. o cenách.

Zákon č. 188/1996 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže.

Zákon č. 63/1991 Sb. o ochrane hospodárskej súťaže.

Zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii.

V roce 2005 vyšlo:

WP č. 1/2005

Petr Chmelík: Vliv institucí přímé demokracie na hospodářskou politiku ve světle empirického výzkumu

WP č. 2/2005

Martin Kvizda – Jindřiška Šedová: Privatizace a akciové společnosti – k některým institucionálním aspektům konkurenceschopnosti české ekonomiky

WP č. 3/2005

Jaroslav Rektourek: Přístup k inovacím v České republice. Současný stav a možné směry zlepšení.

WP č. 4/2005

Milan Víturka – Vladimír Žitek – Petr Tonev: Regionální předpoklady rozvoje inovací

WP č. 5/2005

Veronika Bachanová: Analýza kvality regulace České republiky

WP č. 6/2005

Hana Zbořilová – Libor Židek: Washingtonský konsenzus v české ekonomické praxi 90. let

WP č. 7/2005

Osvald Vašíček and Karel Musil: The Czech Economy with Inflation Targeting Represented by DSGE Model: Analysis of Behaviour

WP č. 8/2005

Zdeněk Tomeš: Je stárnutí populace výzvou pro hospodářskou politiku?

WP č. 9/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová: Společenská odpovědnost podniků

WP č. 10/2005

Ladislav Blažek – Alena Klapalová: Vztahy podniku se zákazníkem

WP č. 11/2005

Ladislav Blažek – Klára Doležalová – Alena Klapalová – Ladislav Šiška: Metodická východiska zkoumání a řízení inovační výkonnosti podniku

WP č. 12/2005

Ladislav Blažek – Radomír Kučera: Vztahy podniku k vlastníkům

WP č. 13/2005

Eva Kubátová: Analýza dodavatelských vztahů v kontextu inovací

WP č. 14/2005

Ladislav Šiška: Možnosti měření a řízení efektivnosti a úspěšnosti podniku

V roce 2006 vyšlo:

WP č. 1/2006

Tomáš Otáhal: Je úplatkářství dobrá cesta k efektivnějšímu vymáhání práva?

WP č. 2/2006

Pavel Breinek: Vybrané institucionální aspekty ekonomické výkonnosti

WP č. 3/2006

Jindřich Marval: Daňová kvóta v ČR

WP č. 4/2006

Zdeněk Tomeš – Daniel Němec: Demografický vývoj ČR 1990–2005

WP č. 5/2006

Michal Beneš: Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda

WP č. 6/2006

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v ČR v období 1990–2005

WP č. 7/2006

Petr Musil: Tendence na českém trhu práce v období transformace

WP č. 8/2006

Zuzana Hrdličková: Vliv sociální politiky na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 9/2006

Pavína Balcarová – Michal Beneš: Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti

WP č. 10/2006

Miroslav Hloušek: Czech Business Cycle Stylized Facts

WP č. 11/2006

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost České republiky

WP č. 12/2006

Martin Chromec: Dlouhodobé efekty monetární politiky: může ČNB ovlivnit ekonomický růst?

WP č. 13/2006

Tomáš Paleta: Strukturální změny české ekonomiky ve světle privatizace a podpory malého a středního podnikání

WP č. 14/2006

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v ČR v období transformace

WP č. 15/2006

Jan Jonáš: Ekonomická svoboda a konkurenční schopnost české ekonomiky

WP č. 16/2006

Michal Tvrdoň: Regulace trhu práce v ČR

WP č. 17/2006

Martina Vašendová: Pohyb kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 18/2006

Ondřej Moravec: Hospodářská soutěž a její vliv na konkurenceschopnost české ekonomiky

WP č. 19/2006

Milan Víturka – Viktorie Klímová: Globálně orientované hodnocení konkurenční pozice krajů České republiky

WP č. 20/2006

Monika Jandová: Vývoj komoditních, teritoriálních a institucionálních aspektů zahraničního obchodu ČR

WP č. 21/2006

Vladimír Žítek – Josef Kunc – Petr Tonev: Vybrané indikátory regionální konkurenceschopnosti a jejich vývoj

WP č. 22/2006

Aleš Franc: Hlavní tendence ve vývoji pracovních migrací v České republice

WP č. 23/2006

Osvald Vašíček – Karel Musil: Behavior of the Czech Economy: New Open Economy Macroeconomics DSGE Model

WP č. 24/2006

Jaroslav Rektourek: Zapojení vysokých škol do přípravy a realizace strategických dokumentů regionů – podmínka rozvoje inovačních aktivit

WP č. 25/2006

Ladislav Šiška: Analýza finanční úspěšnosti tuzemských podniků

WP č. 26/2006

Daniel Němec: Demografický vývoj SR 1990–2005

V roce 2007 vyšlo:

WP č. 1/2007

Nada Voráčová: Maďarská fiskální politika a hospodářský růst

WP č. 2/2007

Martin Chromec: Monetární politika a její dopad na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 3/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost slovenské ekonomiky

WP č. 4/2007

Jitka Doležalová: Vliv politiky na konkurenceschopnost Slovenské republiky

WP č. 5/2007

Daniel Němec: Komparace demografického vývoje Maďarska a Polska v období transformace

WP č. 6/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Maďarsku v období 1990–2006

WP č. 7/2007

Martina Vašendová: Pohyb zahraničního kapitálu v průběhu transformace a jeho vliv na konkurenční schopnost polské ekonomiky

WP č. 8/2007

Tomáš Otáhal: Vývoj korupce v SR v období transformace

WP č. 9/2007

Jitka Doležalová: Rozvoj demokracie v Polsku a jeho vliv na výkonnost hospodářství

WP č. 10/2007

Monika Jandová: Zahraniční obchod Slovenské republiky 1993–2006

WP č. 11/2007

Milan Víturka: Inovační profily regionů

WP č. 12/2007

Veronika Bachanová: Regulace a deregulace v Polsku a ve Slovenské republice v období 1990–2006